

Akcja społeczna

Propozycje zmian w programie „Czyste Powietrze” opracowane przez Grupę Roboczą powołaną w ramach akcji społecznej „Ocieplam dom i walczę ze smogiem”

Miesięcznik „IZOLACJE”, wydawany przez Grupę MEDIUM, ukazuje się na rynku od 1996 r. Adresowany jest przede wszystkim do projektantów, architektów i wykonawców związanych zawodowo z branżą budowlaną. Miesięcznik w ponad 20-letniej historii stał się jednym z najważniejszych czasopism branży budowlanej.

Od ubiegłego roku prowadzimy **akcję społeczną „Ocieplam dom i walczę ze smogiem”**, której zadaniem jest uświadomić właścicielom domów jednorodzinnych, jakie korzyści niesie ze sobą dobrze przeprowadzona termomodernizacja. W ramach naszej inicjatywy prowadzimy kampanie w wielu kanałach informacyjnych. Ponadto stale kontaktujemy się z gminami, a także przesyłamy do nich ulotki i plakaty promujące ideę termomodernizacji w walce ze smogiem.

W ramach **akcji społecznej „Ocieplam dom i walczę ze smogiem”** pragniemy informować, jakie korzyści można mieć z dobrze przeprowadzonej termomodernizacji. Aby wesprzeć ten cel, niezbędne jest zaangażowanie osób, które posiadają odpowiednią wiedzę na ten temat. Dlatego zaprosiliśmy do współpracy najwybitniejszych specjalistów w dziedzinie szeroko pojętej termomodernizacji i powołaliśmy Grupę Roboczą, w której skład wchodzi:

mgr inż. Paweł Gaciek – Stowarzyszenie na Rzecz Systemów Ociepleń (SSO), autor wielu publikacji technicznych, artykułów, instrukcji, opinii technicznych z dziedziny ociepleń ścian zewnętrznych i stropów

dr hab. inż. Dariusz Heim – prezes Zrzeszenia Auditorów Energetycznych oraz przewodniczący KT 179 ds. Ochrony Ciepłej Polskiego Komitetu Normalizacyjnego

dr inż. Paweł Krause – Wydział Budownictwa Politechniki Śląskiej, ekspert w zakresie trwałości systemów ociepleń, autor i współautor ponad 500 opracowań projektowych i ekspertyz budowlanych

dr inż. Jacek Michalak – ekspert w Komitecie Technicznym Europejskiego Komitetu Normalizacyjnego CEN/TC 67, członek Rady Naukowej Instytutu Techniki Budowlanej, prezes zarządu Stowarzyszenia na Rzecz Systemów Ociepleń, członek Rady Wyrobów Budowlanych przy Głównym Inspektorze Nadzoru Budowlanego, zastępca przewodniczącego Komitetu Technicznego nr 184 ds. klejów

mgr inż. Krzysztof Milczarek – ekspert w zakresie praktycznych problemów fizyki budowli i technologii materiałów budowlanych, autor programu komputerowego szacującego transport energii i masy w przegrodach budowlanych oraz wielu publikacji, konferencyjnych doniesień i nowatorskich prezentacji szkoleniowych

mgr inż. Krzysztof Patoka – ekspert Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Materiałów Budowlanych, Polskiej Federacji Dekarzy, Blacharzy i Cieśli, autor „Wytycznych dekarских”

dr inż. Krzysztof Pawłowski – Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy, autor wielu opracowań, w tym książki „Projektowanie przegród budowlanych”

dr inż. Maciej Robakiewicz – Fundacja Poszanowania Energii, Sekretarz Zrzeszenia Audytorów Energetycznych, ekspert w dziedzinie efektywności energetycznej budynków, termomodernizacji i audytu energetycznego

dr inż. Andrzej Wiszniewski – Wydział Instalacji Budowlanych, Hydrotechniki i Inżynierii Środowiska Politechniki Warszawskiej, Prezes Narodowej Agencji Poszanowania Energii S.A.

dr inż. Konrad Witczak – Katedra Fizyki Budowli i Materiałów Budowlanych Politechniki Łódzkiej, członek komitetów technicznych w Polskim Komitecie Normalizacyjnym

red. Jarosław Guzał – redaktor naczelny miesięcznika „IZOLACJE”, pomysłodawca i koordynator akcji społecznej „Ocieplam dom i walczę ze smogiem”

PROPOZYCJE ZMIAN W PROGRAMIE „CZYSTE POWIETRZE”

Zgodnie z publikowanymi od wielu lat danymi, głównym źródłem smogu w Polsce jest spalanie niskiej jakości paliw stałych w słabo zaizolowanych lub niezaizolowanych domach jednorodzinnych. Dzieje się tak dlatego, że do ich ogrzewania trzeba dostarczyć dużej ilości energii. Użytkownicy, których nie stać na kupno wysokiej jakości paliw, kupują paliwa tanie, niskiej jakości, radząc sobie w ten sposób z wysokimi kosztami ogrzewania, a także uciekając w ten sposób przed tzw. ubóstwem energetycznym. Nawet pomimo łatwego dostępu do paliw niskiej jakości oraz wprowadzenia wielu programów społecznych i osłonowych poziom ubóstwa energetycznego w 2016 roku wynosił w Polsce ponad 12%, z czego 75% „ubogich energetycznie” zamieszkiwała budynki jednorodzinne (dane według publikacji „Ubóstwo energetyczne w Polsce 2012–2016. Zmiany w czasie i charakterystyka zjawiska”, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2018).

Realizowany program „Czyste Powietrze” powinien z taką samą wagą podchodzić zarówno do rozwiązania problemu smogu, jak i do redukcji, lub co najmniej niepogłębiania, ubóstwa energetycznego w pol-

skim społeczeństwie. Nie da się skutecznie wdrażać programów eliminacji smogu w Polsce bez uwzględnienia wpływu tych programów na występujące zjawisko ubóstwa energetycznego. W celu skutecznego wdrażania programu „Czyste Powietrze”, czyli jednoczesnej redukcji smogu i ubóstwa energetycznego, postulujemy o wprowadzenie do niego opisanych niżej propozycji zmian.

KONIECZNE JEST PRZEKAZANIE CZĘŚCI KOMPETENCJI GMINOM

Obecna obsługa programu przez Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) powoduje ograniczony kontakt w potencjalnymi beneficjentami programu. Ponadto koncentracja obsługi ogromnej liczby wniosków w WFOŚiGW stwarza problemy organizacyjne, które utrudniają realizację programu. **Konieczne jest przeniesienie obsługi programu do większej liczby miejsc, bliżej beneficjentów, czyli na poziom gmin, co umożliwi łatwy kontakt i sprawną realizację programu, a ponadto stworzy zupełnie inną relację pomiędzy beneficjentami a obsługą programu.**

Pomimo wprowadzenia możliwości składania wniosków on-line o dotację i pożyczkę w ramach programu „Czyste Powietrze”, poważny problem w sprawnym wdrażaniu programu stanowią ograniczone możliwości osobowe WFOŚiGW. Nawet przy bardzo dużym zaangażowaniu zespołów doradczych poszczególnych WFOŚiGW skala zaplanowanych działań programu „Czyste Powietrze” (około 4 mln budynków) spowoduje, że na jego efekty będziemy czekać jeszcze bardzo długo, narażając przez ten czas społeczeństwo na skutki smogu. W związku z tym program „Czyste Powietrze” powinien dawać możliwość angażowania się w jego rozpowszechnianie także gminom. Powinna to być co najmniej pomoc w zakresie tzw. wizyt kontrolnych przed rozpoczęciem i po zakończeniu prac termomodernizacyjnych na miejscu danej inwestycji, które obecnie należą do obowiązków pracowników WFOŚiGW, wymagając ich fizycznej obecności co najmniej dwa razy na miejscu każdej dofinansowywanej termomodernizacji.

OGRANICZAJMY STRATY CIEPŁA.

OOCIEPLENIE BUDYNKÓW JEST TAK SAMO WAŻNE JAK WYMIANA ŹRÓDŁA CIEPŁA

Program „Czyste Powietrze” powinien wspierać właściwą kolejność działań modernizacyjnych, mających na celu zarówno eliminację niskiej emisji, jak i ograniczanie ubóstwa energetycznego. Ten cel możliwy jest tylko dzięki kompleksowej termomodernizacji budynków, a więc dociepleniu przegród zewnętrznych połączonym z wymianą źródeł ciepła. Takie podejście wiąże się z większymi wydatkami inwestycyjnymi, ale tylko kompleksowe podejście do termomodernizacji gwarantuje brak wzrostu kosztów ogrzewania budynku po przejściu na niskoemisyjne paliwa dobrej jakości. Kompleksowa termomodernizacja budynków powinna być przeprowadzana według odpowiedniej kolejności działań modernizacyjnych, które najpierw polegają na ograniczaniu strat ciepła z budynku, a następnie na modernizacji systemów zaopatrzenia w energię. Rozpoczęcie kompleksowej termomodernizacji od wymiany źródła ciepła, a następnie wykonanie prac modernizacyjnych zmniejszających straty ciepła z budynku (ocieplenie) sprawi, że źródło ciepła będzie przewymiarowane, co będzie prowadziło do jego nieefektywnej pracy. W związku z tym program „Czyste Powietrze” powinien dać możliwość właścicielom budynków jednorodzinnych rozłożenia prac termomodernizacyjnych na etapy związane najpierw z dociepleniem budynku, a później z wymianą źródeł ciepła. Taka kolejność działań jest także bardzo ważna z punktu widzenia doboru mocy źródła ciepła i prawidłowej pracy instalacji ogrzewczej budynku.

Ocieplenie budynku wpływa na to, że zużywany mniej paliwa do ogrzania. Doświadczenia z przeprowadzonych inwestycji w docieplenie przegród zewnętrznych budynków, jak i dane z audytów energetycznych pokazują, że w ten sposób możemy ograniczyć zapotrzebowanie budynków na energię grzewczą do 60%.

Przykładowo koszty ogrzewania nieocieplonego budynku jednorodzinny o powierzchni 90 m² ogrzewanego paliwem stałym niskiej jakości wynoszą rocznie około 2600 zł. Koszt ogrzewania tego samego budynku ogrzewanego węglem kamiennym, ale dobrej jakości, nawet po wymianie źródła ciepła na nowoczesne, wyniesie 4000 zł, a po przejściu na ogrzewanie gazem ziemnym – 7200 zł. Gdyby beneficjent najpierw wykonał termomodernizację przegród zewnętrznych, a później wymienił źródło ciepła na nowe o mocy dobranej do zmniejszonego zapotrzebowania na ciepło roczne koszty ogrzewania budynku wyniosłyby 1400 zł w przypadku ogrzewania węglem kamiennym dobrej jakości i 2500 zł w przypadku ogrzewania gazem ziemnym.

Program „Czyste Powietrze” powinien umożliwiać beneficjentom uzyskanie częściowej dotacji również po zakończeniu prac związanych tylko z ociepleniem przegród zewnętrznych. Obecnie istnieje taka możliwość tylko w przypadku otrzymania częściowej dotacji na wymianę źródła ciepła. Wówczas wypłata całości dotacji następowałaby po przeprowadzeniu kompleksowej termomodernizacji budynku, a więc również po wymianie źródła ciepła.

PEŁNE WSPARCIE FINANSOWE DLA NAJUBOŻSZYCH

Program „Czyste Powietrze” w obecnej postaci odpowiada właścicielom domów jednorodzinnych, którzy posiadają własne środki finansowe lub zdolność kredytową do sfinansowania części kosztów termomodernizacji. Musi to iść w parze z tym, że potrafią również posługiwać się komputerem i Internetem i nie mają trudności ze zrozumieniem przepisów. Istnieje jednak znaczna liczba właścicieli, którzy nie spełniają tych warunków. Są to zwłaszcza osoby starsze i niezamożne, zamieszkałe w mniejszych miejscowościach, dla których samodzielne podjęcie działań ustalonych w programie jest praktycznie niewykonalne. Jednocześnie są to zwykle osoby, dla których realizacja prac przewidzianych w programie jest trudna do przyjęcia ze względu na związane z tym podwyższenie kosztów ogrzewania (ubóstwo energetyczne). Dla osiągnięcia założonej poprawy czystości powietrza udział w programie tej grupy właścicieli jest konieczny, gdyż są to osoby, których budynki są ogrzewane najgorszym opałem i w najgorszych piecach i kotłach, a więc w największym stopniu powodują niską emisję.

Dlatego program „Czyste Powietrze” powinien zakładać pełne sfinansowanie termomodernizacji dla osób objętych ubóstwem energetycznym. Program powinien przewidywać możliwość pełnego sfinansowania termomodernizacji w przypadkach stwierdzonego braku możliwości nawet częściowego sfinansowania przez właściciela. Bez możliwości pełnego sfinansowania znaczna grupa domów pozostanie niezmodernizowana i będzie dalej źródłem niskiej emisji.

Według obecnych zasad program „Czyste Powietrze” przewiduje wypłatę dotacji dopiero po zakończeniu inwestycji niezależnie od progów dochodowych beneficjentów. W przypadku najuboższych rodzin brak oszczędności lub brak zdolności kredytowej będzie problemem, który uniemożliwi im skorzystanie z programu. Co za tym idzie – przyczyni się więc do dalszego spalania złej jakości, tanich paliw stałych lub po wejściu w życie obowiązków związanych z wymianą źródeł ciepła i wykorzystaniem paliw wysokiej jakości pogłębi znacznie zjawisko ubóstwa energetycznego już najmniej zamożnych gospodarstwach domowych.

W związku z tym program „Czyste Powietrze” dla rodzin najuboższych, co do weryfikacji których można również uzyskać informację z odpowiedniej gminy, powinien zapewniać wsparcie finansowe już na etapie zakupu materiałów i usług związanych z termomodernizacją budynku. W naszej ocenie

warto również rozważyć utworzenie systemu pomocy dla osób z kręgu ubóstwa energetycznego, dla których po termomodernizacji wzrosną koszty użytkowania domu (ogrzewania).

REALIZACJA TERMOMODERNIZACJI W ZASTĘPSTWIE WŁAŚCICIELA

Program powinien przewidywać możliwość wykonania termomodernizacji w zastępstwie właściciela (z jego upoważnieniem) przez gminę lub inny podmiot upoważniony przez gminę. Tylko taka forma organizacyjna zapewni udział w programie tej części właścicieli domów, którzy samodzielnie nie są w stanie wejść do programu i zrealizować modernizację.

UPROSZCZENIE PROCEDUR

Przyjęte w programie formularze i czynności do wykonania przy składaniu wniosku są bardzo rozbudowane, co stanowi utrudnienie dla beneficjentów, a także dla kierujących programem. **Konieczne jest zmniejszenie zbieranych danych i uproszczenie procedur.**

O SMOGU UCZMY W SZKOŁACH

Aby walka ze smogiem była skuteczna, już dziś należy podjąć działania z zakresu edukacji młodzieży szkolnej. Uważamy, że dzieci mają ogromną moc sprawczą. Często mogą zainspirować swoich rodziców lub opiekunów do pewnych działań. Kilka lekcji o skutkach smogu wśród dzieci z klas 1–4 w skali roku z całą pewnością podniosłoby świadomość wśród ich samych, ale też wśród ich rodziców, którzy często nie dostrzegają zagrożeń związanych z zanieczyszczonym powietrzem. **Dlatego proponujemy, aby do programu szkolnego włączyć edukację w tym zakresie.** Ta praca edukacyjna u podstaw w przyszłości przyniesie wymierne korzyści.

Mamy nadzieję, że przedstawione wyżej propozycje zmian do programu „Czyste Powietrze” spotkają się z Państwa pozytywną reakcją. Zmiany te mają na celu skuteczne osiągnięcie ważnego celu, jakim jest redukcja smogu w Polsce w sposób, który zagwarantuje również zmniejszenie skali ubóstwa energetycznego.

W przypadku pytań jako środowisko jesteśmy gotowi do dyskusji i prezentacji Państwu naszych ekspertyz i analiz, które stanowią uzasadnienie naszych argumentów i propozycji.

Warszawa, czerwiec 2019 r.

Z poważaniem

Jarosław Guzał

Koordynator akcji społecznej
„Ocieplam dom i walczę ze smogiem”